

De havezathe Loowaard.

A.J.H.RUTTEN

Een interessant monument, waarlangs de excursie op de Landelijke Heemschutdag voert is de havezathe Loowaard te 't Loo

Deze havezathe in de buurt van Duiven bestaat thans nog uit een in baksteen uitgevoerd huis, op rechthoekig grondplan (8 x 13 m), afgedekt door twee zadeldaken tussen puntgevels op de lange zijden, en een achthoekige toren met spits. Het huis dateert waarschijnlijk uit het midden van de vijftiende eeuw en is wellicht gebouwd door *Johan van den Loe* (1405 - 1476) drost van de Liemers. De toren, zo viel op te maken uit een inmiddels onleesbare inscriptie aan de oostzijde, dateert uit 1565, en is gebouwd in opdracht van *Herman van den Loe*, achterkleinzoon van eerdergenoemde Johan.

Aan de noordzijde is een boerderij aangebouwd die dateert uit 1929. Deze boerderij heeft tenminste één voorganger gehad. Ten oosten van huis en boerderij staan een schuur en een inmiddels gedeeltelijk ingestort karn- later bakhuis.

De havezathe heeft een begane grond, verdieping en zolder. Aanvankelijk waren op elke verdieping twee vertrekken, alle voorzien van een schouw. Op de eerste verdieping is één schouw nog volledig intact. De verdiepingen worden met elkaar verbonden door een stenen wenteltrap in de toren.

Nieuwe wal

Oorspronkelijk was de Loowaard onderkelderd. Na de strenge winter van 1855/1856 is een wal rond het huis opgeworpen en zijn de kelders van de Loowaard vol aarde gestort. De schuur en het karnhuis werden daarbij herbouwd op hoger niveau. Tevoren,

De Loowaard.

omstreeks 1844, waren de gebinten van de boerderij reeds 6 voet opgedraaid en was aan de westzijde van het achterhuis een dam opgeworpen (1). De zuidelijke naar de Rijn gekeerde gevel heeft twee toppen met duivengaten en uitvliegstenen. De begrenzing van de gevels is sterk beschadigd en is door *Peters* (2) als volgt omschreven: S-vormige voluten van elkaar gescheiden door overhoeks geplaatste vierkante pinakels en op de buitenhoeken ingesloten door ronde pinakels. In het midden van de zuidgevel zijn sporen aangetroffen die erop wijzen dat hier een lagere aanbouw is geweest, waarschijnlijk een portaal.

Dichtgemetselde openingen in het midden van de gevel, onder de dakgoot, hebben waarschijnlijk de oorspronkelijke toegangen tot het huis gevormd. In de zuidgevel waren tenminste vier smalle ramen aan beide kanten twee boven elkaar, niet ver van de hoeken. De onderste ramen liggen, door de opgeworpen aarden wal, vlak boven het grondniveau.

De oostgevel van het huis is versierd met zandstenen smalle pilasters en horizontale banden, alsmede met een spitsboogfries, rustend op zandstenen consoles die om en om de vorm van een mensen- en een dierenkop hebben. De zandstenen ornamenten zijn waarschijnlijk bij de bouw van de toren en de wijziging van de toegang tot het huis van de zuid- naar de oostgevel, ingemetseld. Aan de oostzijde van de

toren is een, inmiddels zwaarbeschadigd, zandstenen reliëf aangebracht met de wapens van *Herman van den Loe* en zijn echtgenote *Digna van Isendoorn*. Deze wapens zijn ook te zien boven in het noordelijk vlak van de toren.

De noordgevel waarmee de boerderij in verbinding staat, heeft wederom twee toppen met duivengaten en uitvliegstenen. Er zijn sporen die wijzen op een lagere aanbouw: het huis zal hier oorspronkelijk een uitbreiding hebben gehad. De westgevel heeft vier grote ramen gehad, en is onversierd.

Bewoners

Men kan er vanuit gaan dat *Herman van den Loe* met zijn echtgenote *Digna van Isendoorn* op de Loowaard hebben gewoond. De bewoningsgeschiedenis na de dood van *Herman* in 1569 tot de 18de eeuw is nog duister. In ieder geval werd de Loowaard vanaf het midden van de 18de eeuw tot het begin van de 20ste eeuw bewoond door pachters. In 1918 is de Loowaard verkocht en in het bezit gekomen van de huidige eigenaresse, de familie *Van Sadelhoff*, die voorheen de Loowaard als pachter bewoonde.

Toekomst onzeker.

De toekomst van de Loowaard is onzeker. Het gebouw is in een bijzonder slechte staat en is dringend toe aan restauratie.

De om de Loowaard liggende terreinen maken door de gesloten steenfabriek, de hoogspanningsleiding en de kale zandplas een treurige en enigszins chaotische indruk. De aanleg van Rijksweg 15 en de Betuwe Spoorlijn in de uiterwaard, zal de omgeving verder aantasten.

Recente ontgrondingsplannen met betrekking tot de Loowaard zijn gekoppeld aan een herinrichting van het terrein, waarbij de restanten van de steenfabriek zullen worden verwijderd en het terrein als natuurgebied zal worden opgeleverd. De Havezathe zal hierdoor in de onmiddellijke omgeving van het water komen te liggen.

Inmiddels is een *stichting Loowaard* i.o. actief (3) die met name tot doel heeft het behoud en de restauratie van de Havezathe. Daarnaast tracht de stichting i.o. documentatie over de Loowaard te vergaren en onderzoek te stimuleren.

(1) *J.W.C. Koch*, herinneringen uit mijn leven Zevenaar-Amsterdam 1991

(2) Dit artikel is grotendeels ontleend aan de brochure van *W.J.Th. Peters* en *A.J.H. Rutten* (De Havezathe Loowaard te Loo), Duiven 1988.

(3) Stichting Loowaard i.o., voorzitter *Mr. A.J.H. Rutten*, Postbus 1094, 6501 BB te Nijmegen

mr. A.J.H. Rutten is een familielid van de bewoner van havezathe Loowaard